

KSIĘŻE

сусідська карта

Сьогодні Кшенже охоплює територію кількох колишніх сіл: Кшенже Мали, Кшенже Вельке, Швоньніки, Опатовіце, Бердзан та Нови Дом. Через район протікають чотири річки: Брохувка, Зельона, Гурна та Дольна Олава, а також Опатовіцький канал.

Найстаріша частина району – Опатовіце із шлюзом і каналом. Це дуже популярна зона відпочинку серед жителів Wrocław. Швоньніки в основному складаються з водоносних горизонтів з двома водонасосними станціями: одна з них є історичною, а інша працює донині.

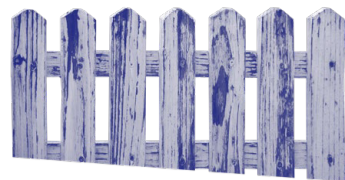
Кшенже надзвичайно багате на флору та фауну. Качки, лебеді, чаплі, косулі, бобри, видри, ласки, горностаї – таких тварин-сусідів часто можна зустріти, прогулюючись зеленими територіями району. Важливим місцем відпочинку серед мешканців Кшенже є парк Вхсодні.

У свою чергу Кшенже Вельке раніше асоціювалося з дуже обширними луками. Через близькість до водно-болотних угідь багато років він не був привабливим місцем для розвитку. Проте вже кілька років там споруджують нові будинки. На межі Ксенжи Мале і Велькі зберігся модерністський житловий комплекс, побудований між 1928 і 1930 роками за проектом Пауля Хейма та Альберта Кемптера у співпраці з Густавом Вольфом, Гансом Томасом та Рудольфом Сацкім. Це було перше раціональне, зразкове архітектурне рішення такого типу в Бреслау того часу. Таким чином було створено 762 помешкань для понад 3 тис. осіб, а також магазини, котельню центрального опалення з лазнею та пральнею, зал для зібрань місцевої громади, дитячий садок та ремісничі майстерні. Будинки досить схожі один на один, тому над дверима в окремих під'їздах розміщено керамічні барельєфи із зображенням різних тварин, щоб дітям було легше знайти потрібний вхід. Одним із найвідоміших пейзажів району є шnurки, натягнуті між вікнами, де мешканці сушать прання у теплі дні.

Частина візуальних матеріалів походить із колекції Національного Цифрового Архіву

1

Це було **старе поле**, яке ми назвали на честь тодішнього власника – поле старого Мазурчак. Він вже точно помер. Там можна було знайти різні види металевих елементів. У дитинстві ми робили там бази. Там теж росли фруктові дерева, ми раніше на них лазили – за сливами. Було дуже весело! **Anna**

2

Якось я шукала оптимальний **маршрут до Брохова / Brochowa**. Знайшла один прохід раніше, але інший – ні. Болотиста дорога між ділянками веде до неосвітленого колишнього німецького тунелю під коліями, де протікає річка Брохувка. Потім він відкривається вид на небо, проходить прямо біля берега річки, а далі переходить в інший тунель з наступну колією. Це місце виглядає як забутий таємний хід. **Aleksandra**

3

Щоразу, коли я йду гуляти після Божої Служби, дивлюся на місце, де **зараз є тир і готель**, я бачу озеро, яке колись було, та луги, де паслася худоба. Влітку ми їздили туди на риболовлю, а взимку – кататися на ковзанах. Мій брат – моряк, випробував свій перший човен, який він побудував, на цьому озері. Увечері та вночі дома можна було почути квакання жаб та цвіркотання цвіркунів. **Maria**

4

Звуки проїжджаючих потягів заколисували нас до сну. Вони були не настільки швидкісні, як сьогодні. Старі, з тих років, вони створювали особливий звук. Ми любили прогулянки до **двох мостів**, де чекали, поки проїде потяг. Ми повідомляли про свою присутність криком і махали руками, на що машиніст завжди відповідав гучним сигналом. Взимку ми там каталися на санках. **Maria**

5

мені дуже подобається (і всім рекомендую) гуляти по т.зв. **«Кілометровому мосту / most Kilometrowy»** лугами, звідки відкриваються прекрасні краєвиди. Нерідко тут можна побачити стада козуль, фазанів або лелек. **Maria**

Цей міст функціонує в нашій свідомості як т.зв. «Кілометровий міст». Я навіть не знаю, чи справді це міст, оскільки він знаходиться не над водою. У статті Радіо «Wrocław» міст описаний, як найдовша переправа. Хоча, я не пам'ятаю, чи стосується ця інформація території Польщі чи всієї Європи. Міст має рівно один кілометр. Можливо, не точно кілометр, але відстань точно відзначається кожні 100 метрів. **Agata i Kuba**

6

Багато зелені та садки дають можливість відпочити. Я до сьогодні пам'ятаю всі поїздки до сусідів за яблуками, хоча кожен мав у своєму саду такі ж самі. Восени відчувався запах багаття, печеної картоплі та дим від палаючих сухих гілок. **Maria**

Життя у Кшёнжах відбувалося навколо садків, бо їх було багато. Мешканці часто годують бездомних котів, які є постійними відвідувачами району. **Agata**

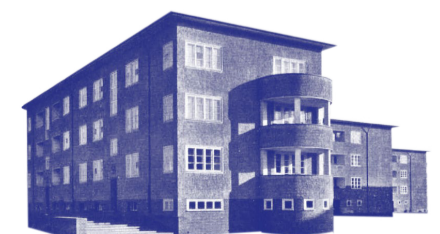
7

Я була **ученицею початкової школи № 29 на вул. Опольська / ul. Opolskiej**. Ще зі шкільних часів я пам'ятаю великі дерев'яні зелені парти з місцем для чорнильниці. У кожному класі була піч, яку палили взимку. Вікна виходили на поле. Бувало, що чиясь корова чи свині заходили на це поле, тоді ми припинали уроки, щоб вигнати непроханих гостей. Зараз в цьому будинку знаходиться велика медична лабораторія. **Maria**

8

Багато приємних спогадів дитинства пов'язано з будинком на вулиці Опольській 119, по сусідству **будинку номер 117**. Це два старі по'єднані будинки. Задній двір зберігся до наших днів. Цей двір є важливим, оскільки територія була забудована новим житловим масивом – **Сонячним районом / osiedle Słoneczne**. Усі сусіди мого діда, які жили в багатоквартирному будинку на вул. Опольській, тримали сільськогосподарських тварин: кроликів, куніць, нутрії, свиней тощо. Однією з подій, яка мені найбільше запам'яталася з дитинства, був забій свиней у дворі. Якщо я добре пам'ятаю, у цьому брали участь усі сусіди. Місце цього забою свиней існує і досі. **Jakub**

сторія пов'язана з **повінню**. Тоді існувала система сигналів про допомогу, яку подавали з даху. Це був прапор білого, а також інших кольорів. Я пам'ятаю, що мій дідусь і сусід піднялися на дах і випадково викликали допомогу. Гелікоптер, який почав приземлятися, майже здув їх з даху. Я думаю, що вони пішли налаштувати антену. Напевно, один з них був одягнений у щось біле, через що рятувальники сприйняли це, як прохання про допомогу. **Jakub**

9

На місці нинішнього т.зв. **Сонячного району / osiedle Słoneczne** я допомагала дідусю копати картоплю. Там були **величезні поля**, які обробляли сусіди. Сьогодні цей район має наступні номери 119: A, B, C, D ... Я не пам'ятаю, до якої букви. Незважаючи на те, що району 10 років, листоноші та кур'єри часто мають проблеми з доставкою посилок. **Jakub**

10

Коли я була дитиною, ми часто ходили до **греблі**. Туди ходили засмагати та ловити раків. Тепер ви можете потрапити туди, але з іншого боку, ніж колись – на велосипеді. У мене таке враження, що туди рідко хто ходить, але, при можливості, я їжджу туди з донькою. **Anna**

Мої перші спогади про риболовлю пов'язані з дідусем. Сачок, який він мав, я асоціювала з казкою про «Пана Кляксу», який ловив метеликів майже таким самим сачком. Ми завжди їздили на дамбу, а конкретніше це, ймовірно, був шлюз, розташований на т.зв. «Кілометровому мості/most Kilometrowy». Там є пішохідна доріжка. Я пам'ятаю, що в моєму дитинстві там купалися багато людей. **Jakub**

11

Насосна станція **Швоньніки / Przepompownia Świątniki** є приголомшливим прикладом промислової архітектури. Місце з дуже багатою історією, оточене чудовою природою. **Franciszek**

Ян Клята поставив тут спектакль під назвою «Ziemia obiecana/Земля обітованна». Там же відбулися перші прем'єрні покази. **Jakub**

12

Збереглося багато архівних фотографій, які показують життя **Клубу «Під Комінем / Klub pod Kominem»**. Колись тут була стара авторемонтна майстерня, а після її закриття – колишній голова кооперативу, дозволив відкрити т.зв. CVB / SUW – «Самостійній універсальній виставки / Samodolny Uniwersalne Wystawy». Каміла Вольшак запросила туди художників. Темою виставок була вода. Ця тема є дуже хвилюючою для свідомості мешканців, тому що повінь 1997 року завдала цьому місцю великої шкоди. **Jakub**

13

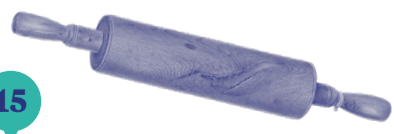
«Зенек/Zenek» – це маленька **продуктова крамничка**. Усі йдуть до «Зенка». Він завжди дає якусь знижку. Наприклад, ви купуєте на 6,55 злотих, а платите 6,50 – така знижечка. Іноді Зенек додає сливку. Так... чудово в крамничці «У Зенка». **Agata**

Мої найкращі спогади пов'язані з маленькою сімейною крамничкою «У Зенка». У дитинстві я купувала там жувальні кульки та заморожений сік. Вони коштували близько 30 гроші, але тоді кожен знайдений злотий, який дозволяв нам купувати солодощі, був вершиною дитячого щастя. З особливою теплою згадкою власників цієї крамнички, які завжди розмовляли з нами і дарували безкоштовні льодяники. **Weronika**

14

Забудова цього **району** походить з **початку 1920-х і 1930-х років**. Його атмосфера – це те, заради чого люди приїжджають до Кшёнже. У суботу та неділю в оселі прийнято прати білизну. Вона висить на шnurках. Якось я прогулялася роїном і порохувала кількість використаних шnurків – їх виявилось більше двохсот. Уявіть, що близько десяти відсотків шnurків зайнято, це навіть не половина, на яких висить білизна. Ідучи **Катовіцькою вулицею**, дивлячись у бік двору, у Вас раптом складається враження, що Ви перебуваєте на італійському курорті чи в італійському містечку. Хтось розглядає алею, яка прикрашена різноманітними галантерейними виробами. Іноді тут висять панчохи, іноді ковдра з принтом або купальники чи шарпетки. За часів пандемії тут часто розвішували маски для обличчя. Між цим пранням, на тополях, що ростуть з боку вулиці Катовіцької, є багато птахів, які мають там свої гнізда. Птахи літають між цим пранням... Це справляє неймовірне враження... **Сусіди, які створили «Mała Wielka Mara Księża» за підтримки програми Mikrogranty**

15

Смачні **вареники**, які продає пані прямо з кімнати. Ви повинні увійти в будинок, щоб зробити покупку. Там розміщена ляда, а за нею телевізор. Ви можете роздивитися всю кімнату. Частина цієї кімнати призначена для продажу, де Ви замовляєте вареники та щось випити. **Gregor**

16

Взимку ми каталися на майже всьому. Іноді це були санки, частини автомобілів, шини. **ПаробБ** поливали водою для поліпшення ковзання. Я також пам'ятаю, як вночі ми спостерігали за падаючими зірками... **Hamster**

17

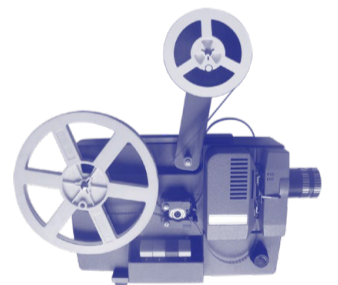

Я пам'ятаю **вали біля тиру**, де ми грали у футбол, а потім самі створили футбольне поле. Взимку ми грали в хокей на річці Олава. **Сусід**

18

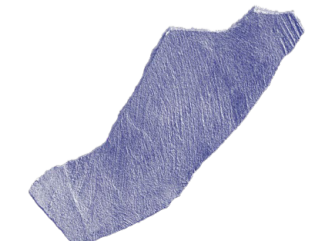
На цвинтарі знаходиться **епітафія графині Елеонори Столберг**, патронеси району, яка заснувала костел на початку ХХ століття. Вона була власницею земельної ділянки в тодішньому Кшёнжу Малим/Księżu Małym, і жила на рубежі ХІХ і ХХ століть, та славилася своєю благодійною діяльністю для Католицької Церкви та підтримкою багатьох христинських акцій на території Кшёнжа, а також у всьому Wrocławі. **Jola**

19

Біля будинків Кооперативного будівництва висить меморіальна дошка, присвячена **довоєнному кінотеатру**. Колись там була школа розвідки. У будівлі з червоної цегли. Колись там також була, так звана, «Капусцярня». Свого часу кооператив «Spółem» виробляв тут: гірчицю, квашену капусту та огірки. **Jola**

20

1 листопада ми завжди ходили з класом прибирати колишні **німецькі могили**. Це був своєрідний обов'язок. **Teresa**

Sąsiedujemy

Сусіди — це програма анімаційних та культурних заходів у житлових масивах Wrocław, якими керує Зона культури Wrocław. Протягом кількох років ми заохочуємо мешканців Клевцова, Брохова, Олбіна та Олавського передмістя знайомитися та будувати добросусідські стосунки. З 2021 року ми також включили Хуби, Ружанку та Гайовіце до наших заходів на подвір'ях. Ми постійно мандруємо закутками районів з міським гідом Шимоном Марашевським, який відіграє головну роль у двох сезонах серіалу під назвою «Розповіді з районів/Opowieści z osiedli». Усі частини можна переглянути на веб-сайті, у Facebook та YouTube Strefa Kultury Wrocław.

У 2021 році ми також запросили мешканців Олавського передмістя, Олбіна, Клевцова, Брохова, Кшенжи, Надоджа, Швідницького передмістя та Грунвальдської площі до спільного створення з нами сусідських карт цих районів. Ніхто не знає стільки місцевих історій, як сусіди та сусідки, тому протягом кількох місяців ми збирали різноманітні історії про найцікавіші, найкрасивіші, а також найдивніші місця. Завдяки нашим спільним зусиллям тепер ви можете подивитися на 8 районів Wrocławа очима їх мешканців – почути спогади та сучасні історії, а також відкрити простори, яких більше немає.

Візьміть карту в руки і йдіть маршрутом своїх сусідів і сусідок! Пам'ятайте, що кожна карта доступна трьома мовами: польською, англійською та українською.

Бажаємо вдалих мандрівок оседлями!

200 m

ОСТРІВ
ОПАТОВІЦЕ

СХІДНИЙ ПАРК

СВЯТИЛИЩА
НАСОСНА СТАНЦІЯ

Z

ГАСТРОНОМІЯ

- Miejska Biblioteka Publiczna
Filia nr 46
Tarnogórska 1
- Centrum Aktywności Lokalnej
Księżę
Rybnicka 39
- Rada Osiedla
Głubczycka 3

МІСЦЯ ЗУСТРІЧІ

- OSADA BAR
Krakowska 180
- Giro Pizza Delivery
Krakowska 182
- Nafta Neo Bistro
Krakowska 180
- Bazar Dawna Prelahia
Krakowska 180
- Remont Bar
Siemianowicka 9B
- Restauracja pod Kogutem
Opolska 93
- Thali Kuchnia Indyjska
Curie-Skłodowskiej 5
- Yuzu Cafe
Siemianowicka 9a
- Pizza Ciao Ciao Księżę Male
Tarnogórska 1

зелена територія

KSIEŻE

сусідська карта